

Η ΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΗΘΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΤΟΥ W. E. H. LECKY.

Ἐκ τῆς Γερμαν. μεταφράσεως ὑπὸ Β. Δ.

Συνέχεια.

Αἱ πόλεις τῆς βορρείου Ἰταλίας εἶχον διαφύγει τὸ μόλυσμα τῆς ἐποχῆς, ἡ δὲ Πάδουα ἦτο κατ' ἐξοχὴν γνωστὴ διὰ τὴν ἀγνότητα τῶν γυναικῶν.

Μαλλονία, ἐκ γένους διακεκριμένου, ἐνέπηξε τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὴν καρδίαν της, ἵνα μὴ παραδοθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Τιβερίου, τοῦτο δὲ συνέβη ἐν ἐποχῇ, ἐν ᾗ ἐπεκράτη ἀκόλαστος ὑλιστικότης. Τὰ πλεῖστα λαμπρὰ παραδείγματα σταθερότητος Ῥωμαίων γυναικῶν ἀνῆκουσιν εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν οἱ νομικοὶ δεσμοὶ τοῦ γάμου ἦτο χαλαρώτατοι. Τίς δὲν ἀνέγνω μετὰ βαθείας συγκινήσεως τὴν τρυφερότητα καὶ τὸν ἡρωϊσμόν τῆς Πορκίας, ἥτις ἀπῆτει νὰ συμμερισθῇ τὴν ὀδύνην τοῦ ἀνδρός της; ἀμφιβάλουσα περὶ τῆς ἀνδρίας της, δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀποτανθῇ πρότερον εἰς τὸν Βροῦτον, πρὶν ἢ ἐνέπηξεν ἐν ἐγχειρίδιον εἰς τὴν κνήμην της, ἵνα δοκιμάσῃ τὴν σταθερότητα ἑαυτῆς, ἅπαξ δὲ, καὶ μόνον ἅπαξ, τὸ εὐγενὲς αὐτῆς πνεῦμα ἀπεθαρρύνθη ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅταν δηλαδὴ κατὰ τὸν τελευταῖον ἀποχαιρετισμὸν ἔπεσε τὸ βλέμμα της ἐπὶ εἰκόνας, παριστανούσης τὴν τελευταίαν συνέντευξιν τοῦ Ἑκτορος καὶ τῆς Ἀνδρομάχης. Παυλίνα, ἡ σύζυγος τοῦ Σενέκα ἐπέμενε νὰ συναποθάνῃ τῷ συζύγῳ, καταδικασθέντι εἰς θάνατον, ἀμφοτέρωι δὲ ἤνοιξαν τὰς φλέβας των, ἀλλ' ἐπανεφέρον αὐτὴν εἰς τὴν ζωὴν. Ἐζήτησε δὲ μετὰ ταῦτα ἀκόμη ἔτη τινὰ εἰς ἀναμνήσεις, ἀλλ' οὕτως ὥχρ' αὐτὴν καὶ ἀσθενὲς, ὥστε ἔβλεπέ τις, ὅτι ἀπώλεσεν μέγα μέρος τῆς ζωικῆς της δυνάμεως. Ὅτε ὁ Παῖτος κατεδικάσθη ν' αὐτοκτονήσῃ, οἱ γνωρίζοντες τὸν ἡρωϊκὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν πίστην τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀρρίας, ἤξευρον ὅτι δὲν ἠθέλην ἐπιζῆσει εἰς τὸν θάνατον ἐκείνου, ὅτε δὲ ὁ γαμβρός της ἐξώρχιζεν αὐτὴν νὰ ἀπέχῃ τοῦ βιαίου θανάτου, καὶ ἡρώτα ἐὰν ἠθέλην ἡ θυγάτηρ της ν' ἀποθάνῃ μετ' αὐτοῦ, « ναί, ἀπάντησεν, ἐὰν ζήσῃ μετὰ σοῦ τόσον χρόνον καὶ τόσον εἰρηνικῶς ὅσον ἐγὼ μετὰ τοῦ Παίτου, » καίτοι δὲ φυλασσομένη ἐπιμελῶς, ἐρρίφθη κατὰ τοῦ τοίχου, ὥστε πληγεῖσα τὴν κεφαλὴν, ἔπεσε χαμαὶ ἀναίσθητος, ὅταν δὲ συνῆλθε, εἶπε. Σᾶς εἶπον ὅτι θὰ ἀποθάνω, καὶ ὅτι ἂν δέν μοι ἐπιτρέψῃτε νὰ ἐκλέξω εὐκόλον θάνατον, θέλω εὖρει ἐγὼ ὀδυνηρόν. » Τότε ἀφῆκαν αὐτὴν πλέον καὶ ἀπέθανεν ἡρωικῶς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Παῖτος ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐταλαντεύετο ν' ἀποφασίσῃ, αὐτὴ ἐνέπηξεν ἐγχειρίδιον εἰς τὸ στήθος της, ἔπειτα δὲ ἔδωκεν αὐτὸ τῷ ἀνδρὶ αἵματόφυρτον λέγουσα αὐτῷ « Παῖτε, δὲν πονεῖ. »

Ἡ Ἀρρία ὑπερέβη ὅλας τὰς συγχρόνους της κατὰ τὸ μεγαλεῖον, κατὰ τοὺς χρόνους ὅμως τῶν πρώτων αὐτοκρατόρων καὶ τοῦ Δομιτιανοῦ, πολλαὶ γυναῖκες ἔδειξαν ὁμοίαν πίστιν. Πολλαὶ εὐγενεῖς γυναῖκες ἠκολούθουν τοὺς ἀν-

δρας των πέραν τῶν σκοτεινῶν ὑδάτων τοῦ εὐξείνου πόντου εἰς τὰς ἀγνώστους ἐκείνους καὶ ἀφιλοξένους χώρας, ὧν μόνη ἡ ἀνάμνησις ἐπροξένει οῤίκην εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς αὐτοκρατορίας ἐλήφθησαν μέτρα τινὰ πρὸς κατάθλιψιν τῆς ἐπικρατούσης ἀκολασίας. Ὁ Δομιτιανὸς ἔθεσε πάλιν εἰς χρῆσιν τὸν νόμον *Lex Scantinia*, ὅστις ἐτιμῶρει τὴν παρὰ φύσιν ἀσέλγειαν διὰ προστίμου χρηματικοῦ, ὁ Οὐεσπσιανὸς περιώρισε τὴν πολυτέλειαν τῆς αὐλῆς, ὁ δὲ Μάκριος διέταξεν νὰ δένωσιν ὁμοῦ τοὺς μοιχοὺς καὶ νὰ τοὺς κατακαίωσι ζῶντας, τὸ λούεσθαι ὁμοῦ ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἀπηγόρευσεν ὁ Ἀδριανός, καὶ βραδύτερον ὁ Ἀλέξ. Σεβῆρος, ἀλλὰ κυρίως ὁ Κωνσταντῖνος κατήργησεν αὐτό. Ὁ Ἀλέξ. Σεβῆρος καὶ ὁ Φίλιππος ἐκίνησαν πόλεμον κατὰ τῶν μαστροπῶν. Αἱ μεγάλαι ἀκολασίαι τούτον καὶ διαφόρων ἄλλων εἰδῶν ἠλαττώθησαν μετὰ τὴν ἀνάβασιν τοῦ Ἀντωνίου εἰς τὸν θρόνον, οὐχ ἥττον ὅμως ἡ Ῥώμη ἔμεινεν ἡ ἐστία μεγάλης ἠθικῆς διαφθορᾶς μέχρις οὗ ὁ χριστιανισμός, καὶ ἡ μετάθεσις τοῦ θρόνου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἡ ἐνδεια, ἥτις ἐπῆλθε μετὰ τὴν εἰσέλασιν τῶν βαρβάρων, ἀνεχαίτισαν τὸ κακὸν εἰς τινα βαθμόν.

Οἱ ἠθικολόγοι ἐν τούτοις εἶχον κάμει οὐσιώδεις προόδους ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην. Μία ἐκ τῶν οὐσιωδεστέρων ἦν ἡ ἐνεργητικὴ ὑπεράσπισις τῆς ἀμοιβαιότητος τῆς συζυγικῆς πίστεως, ἥτις εἰς τὰς πρώτας βαθμίδας τῆς ἀναπτύξεως τῆς κοινωνίας σχεδὸν μόνον εἰς τὰς γυναῖκας εἶχεν ἐπιβληθῇ. Αἱ περὶ Κλυταιμνήστρας καὶ Μηδείας διηγήσεις δεικνύουσι τὴν ἀγανάκτησιν, ἣν ἐνίοτε ἠσθάνοντο αἱ Ἑλληνίδες διὰ τὴν σχεδὸν ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν τῶν ἀνδρῶν, ἥτις ἐπετρέπετο εἰς τοὺς ἄνδρας των, περὶ δὲ τῆς Ἀνδρομάχης ἀναφέρεται ὡς ὑψίστη ἐνδειξις τῆς πρὸς τὸν Ἑκτορα ἀγάπης της τὸ ὅτι ἐφρόντιζεν ἐπίσης διὰ τὰ νόθα τέκνα αὐτοῦ ὡς διὰ τὰ ἑαυτῆς. Ἐν τούτοις νομίζω, ὅτι τὸ καθῆκον συζυγικῆς πίστεως ἐκ μέρους τῶν ἀνδρῶν δὲν ἦτο ἄγνωστον εἰς τὴν ἀρχαίαν Ῥώμην, οὐδέποτε ὅμως ἐτονίσθη καὶ ἐθεωρήθη τόσον σπουδαία ὅσον ἡ τῆς γυναικὸς. Διὰ τοῦτο ἡ μοιχία ἐτιμωρεῖτο μόνον παρὰ τῇ γυναικί. Μεταξὺ τῶν πολλῶν παραδειγμάτων γενναιοψυχίας Ῥωμαίων γυναικῶν ὀλίγα εἶνε τόσον κατανυκτικὰ ὅσον τὸ τῆς Αἰμιλίας, γυναικὸς τοῦ Σκηπίωνος. Ἀνακαλύψασα, ὅτι ὁ σύζυγός της ἤρᾱτο δούλης τινός, ἔφερεν ἐν σιγῇ τὴν ὀδύνην, ὅταν δὲ ἐκεῖνος ἀπέθανε, ἐδωρήσατο αὐτῇ τὴν ἐλευθερίαν, μὴ ἀνεχομένη νὰ βλέπῃ ἐν δουλείᾳ ἐκείνην, ἣν ἠγάπα ὁ ἀκριβὸς σύζυγός της.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀριστοτέλους ἀκολουθοῦντες ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Σενέκας ἐντονώτατα καὶ ἐναργέστατα ἐδίδασκον, ὅτι οἱ ἄνδρες ὀφείλουσιν ἐν τῇ συζυγίᾳ νὰ φυλάττωσι τὴν αὐτὴν πίστιν, ἣν οὗτοι ἀπαιτοῦσι παρὰ τῶν γυναικῶν των. Κατὰ πόσον τὸ καθῆκον τοῦτο, τούλάχιστον θεωρητικῶς, ἔλαβε σταθερὰν βάσιν ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ βίῳ, ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Οὐλπιανὸς ἀνεγνώρισεν αὐτὸ ὡς νομικὸν γνώμονα, καὶ ὅτι ἐντὶνι δικαστικῇ ἀποφάσει τοῦ Ἀντωνίου Πίου, δι' ἧς γυνή τις κατεδικάσθη ἐπὶ μοιχείᾳ, προστετέθη ἡ περίεργος παρατήρησις « πάντοτε προϋποτιθεμένου, ἐννοεῖται, ὅτι σὺ διὰ τῆς διαγωγῆς σου ἔδωκας αὐτῇ δείγματα πίστεως· διότι θὰ ἦτο ἄδικον τὸ νὰ ἀπαιτῇ ὁ ἀνὴρ πίστιν, ἣν αὐτὸς δὲν φυλάττει. »

Ἄλλη τις μεταβολή, ἥς τὰς ἀρχὰς εὐρίσκομεν εἰς τοὺς τελευταίους χρό-
νους τῆς ἐθνικῆς αὐτοκρατορίας, ἐπῆλθε, καθ' ἣν ἔτεινον νὰ θεωρῶσι τὴν
ἠθικὴν ἀγνότητα ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ μυστικισμοῦ μᾶλλον, ἢ τῆς ὠφελιμο-
τητος ὡς τι οὐσιωδῶς καλόν. Ἡ μεταβολὴ αὕτη ἦτο κυρίως συνέπεια τῆς
ἀνθούσης νεοπλατονικῆς καὶ πυθαγορικῆς φιλοσοφίας, αἵτινες συνεφώνουν εἰς
τὸ ὅτι τὸ σῶμα καὶ τὰ πάθη του εἶνε κατ' οὐσίαν κακὰ, καὶ ὅτι πᾶσα ἀρετὴ
συνίσταται εἰς τὴν ἐξάγνισιν καὶ ἀποτροπὴν ἀπὸ τῆς ὕλης. Ἡ κυριωτέρα συ-
νέπεια τούτου ἦτο αὐστηροτέρα τις κρίσις τῆς πρὸ τοῦ γάμου ἀσελγείας,
ἥτις πρότερον ἐθεωρεῖτο διὰ τοὺς ἄνδρας, ἐὰν δὲν ἦτο ἀκόλαστος καὶ δὲν
συνέκειτο εἰς μοιχείαν, οὐχὶ μεμπτή, ἢ ἐθεωρεῖτο μετὰ τινος ἐλαφρᾶς ἀπο-
δοκιμασίας, ἣν μόλις δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ μορφὴν. Ὁ πρεσβύτερος Κάτων
ἐδικαιολόγει ῥητῶς τὴν γνώμην ταύτην, ὁ δὲ Κικέρων κατέλιπεν ἡμῖν κρίσιν
τινα λίαν ἐνδιαφέρουσαν, ἥτις δεικνύει ἐκ πρώτης ὄψεως τὰ αἰσθήματα τοῦ
λαοῦ καὶ τὴν μεγάλην μεταβολήν, ἥτις ἔλαβε χώραν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ
χριστιανισμοῦ, τοῦλάχιστον εἰς τὴν δημοσίαν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων. Οὗτος
λέγει « ἐὰν τις νομίζῃ ὅτι ἄνθρωποι νέοι πρέπει νὰ ἀπέχωσι καθ' ὅλου τῆς
μετὰ τῶν ἐταίρων σχέσεως, τοῦτο εἶνε τῷ ὄντι λίαν αὐστηρόν· δὲν δύνα-
μαι νὰ εἴπω, ὅτι ἡ γνώμη μου εἶνε ἐσφαλμένη, ἀλλ' αὕτη ἀποκλίνει οὐ μόνον
ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐποχῆς μας, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἐθίμων καὶ τῆς ἐπεικειας
τῶν προγόνων μας, διότι πότε δὲν συνέβη τοῦτο; πότε ὠνειδίσθη; πότε δὲν ἐ-
πετράπη; » Ἐπίκτητος, ὅστις εἰς τὰ οὐσιώδη ζητήματα ἦτο αὐστηρὸς στωϊ-
κός, συσταίνει τοῖς μαθηταῖς του νὰ ἀπέχωσιν ὅσον τὸ δυνατόν τῶν γυναι-
κῶν πρὸ τοῦ γάμου, ἢ τοῦλάχιστον τῶν ἀθεμίτων σχέσεων καὶ τῆς μοιχείας,
νὰ μὴ μέμφωνται ὅμως τοὺς ὄντας ἥττον αὐστηροῦς. « (1) Τίνι τρόπῳ ἐ-
σκέπτοντο οἱ Ῥωμαῖοι περὶ τούτου καταφαίνεται ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἀλεξάνδρου
Σεβήρου, ὅστις ἐξ ὅλων τῶν αὐτοκρατόρων μάλιστα ἐνήργει ἐναντίον τοῦ
κακοῦ. Ὅταν ἐδιόριζε διοικητὴν τινα εἰς τινα ἐπαρχίαν, παρεῖχεν αὐτῷ ἵπ-
πους καὶ δούλους, καὶ, ἐὰν ἦτο ἄγαμος, μίαν σύνευνον, διότι, παρατηρεῖ μετὰ
σπουδῆς ὁ ἱστοριογράφος, ἄνευ τοιαύτης δὲν ἠδύνατο νὰ ζῇ. » Ὅτι ἔγραψαν
οἱ ἐθνικοὶ κατὰ τῶν γνωμῶν τούτων, δὲν εἶνε μὲν πολὺ, εἶνε ὅμως προσοχῆς
ἄξιον· διότι δι' αὐτοῦ καταφαίνεται ἡ νέα διεύθυνσις τῶν πνευμάτων. Ὁ Μουσ.
Ῥοῦφος ἀπέδειξεν ἐναργῶς καὶ ἐμφαντικῶς ὅτι οὐδεμία ἄλλη σχέσις, εἰμὴ ἐν
τῷ γάμῳ, εἶνε θεμιτὴ, ὁ δὲ Δίων. ὁ Χρυσόστομος ἀπῆτει νὰ καταθλίψῃ τὴν
πορνείαν διὰ νόμων. Ἀλλὰ καὶ τῆς ἀσκητικῆς γνώμης, καθ' ἣν καὶ ὁ γάμος
εἶνέ τι ἀκάθαρτον, εὐρίσκομεν ἵχνη τινά. Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς ἔμεινεν ἐ-
νεκα τούτου διὰ βίου ἄγαμος, ἡ δὲ Ζηνοβία ἐπέτρεπε τῷ ἀνδρὶ τὰ συζυγικά
καθήκοντα μόνον καθόσον ἦσαν ἀναγκαῖα πρὸς γένεσιν κληρονόμου. Ἡ Ὑ-
πατία ὡς καὶ ἄλλαι ἁγίαι τοῦ χριστιανισμοῦ, λέγουσιν, ὅτι ἐπέμειναν εἰς τὴν
παρὰ φύσιν οὔσαν παρθενικὴν κατάστασιν. Ἡ πίστις, ὅτι πᾶν σωματικόν εἶνε

(1) Περὶ ἀφροδίσια, εἰς δύναμιν πρὸ γάμου καθαρυντέον, ἀπτομένῃ δὲ, ὣν νόμιμόν ἐστι, μετα-
ληπτέον, μὴ μὲν τοι ἐπαχθῆς γίνου τοῖς χρωμένοις, μηδὲ ἐλεγκτικός, μηδὲ πολλαχοῦ τὸ ὅ,τι αὐτὸς
οὐ χρῆ, παράφρεσι.

ἀκάθαρτον, καὶ τὸ καθήκον νὰ φανῶσιν ἀνώτεροι τῶν σωματικῶν ὁρμῶν, ἐξήρετο μετ' ἐμφάσεως κατὰ τὴν τρίτην μ. χρ. ἑκατονταετηρίδα. Ὁ Μάρκος Αὐρήλιος καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ἦσαν ἑξοχοὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ καλλίστου ἐθνικοῦ πνεύματος τῆς ἐποχῆς των. Ἐκάτερος ἀπώλεσεν προῶτως τὴν σύζυγόν του, ἑκάτερος δὲ ἐπαινεῖται ὑπὸ τοῦ βιογράφου του διὰ τὴν ἀρετὴν, ἣν ἤσκει καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνης, ὑπῆρχεν ὅμως διαφορὰ οὐσιώδους μεταξὺ αὐτῶν· δηλ. ὁ μὲν Μ. Α. δὲν ἤθελε νὰ λάβῃ εἰς τὸν οἶκον μητρικὰν διὰ τὰ τέκνα του, εἶχεν ὅμως σύνευνον (*Concubini*), ὁ δὲ Ἰουλιανὸς ἔζη ἐν αὐστηροτάτῃ ἐγκρατείᾳ.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα, νομίζω, ἀρκοῦσιν ἵνα καταδείξωσι τὴν κατάστασιν τοῦ αἰσθήματος παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ ποίαν τάσιν ἐλάμβανεν αὐτὸ μεταβληθέν. Ὁ ἐνήμερος εἰς μελέτας τοῦ εἶδους τούτου ἐννοεῖ εὐκόλως, ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ ὀρίσῃ τις μετ' ἀκριβείας τὴν σειρὰν τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἡ ἀνάπτυξις ἡθικοῦ τινος αἰσθήματος λαμβάνει χώραν, τοῦτο δὲ μόνον εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅτι εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς Ῥωμ. αὐτοκρατορίας τὰ αἰσθήματα τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐγείναν τρυφερότερα καὶ λεπτότερα, ἢ ὅσον ἦσαν πρότερον, εἶνε δὲ ἐπίσης βέβαιον, ὅτι αἱ ἀνατολικαὶ φιλοσοφίαι, αἵτινες εἶχον ὑπερισχύσει τοῦ στωικισμοῦ, ἐπηρέασαν μεγάλως τὴν μεταβολήν. Ταχέως δὲ ὁ χριστιανισμὸς κατέστη ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν νέων τάσεων. Αὐτὸς ἐθεώρει τὴν ἀγνότητα ὡς τὴν κυριωτέραν ἀρετὴν, ἔθετε ὅλα τὰ ἰσχυρά του ἐλατήρια εἰς κίνησιν, ἵνα ἐξάρῃ αὐτήν. Εἰς τοὺς νόμους τῶν πρώτων χριστιανῶν αὐτοκρατόρων εὐρίσκωμεν πολλὰ ἔχνη πυρετώδους ζήλου. Οὕτω διέτασεν ὁ νόμος νὰ χύνωσι τετηγμένον μόλυβδον εἰς τὸν λαιμὸν τῶν μαστροπῶν, ἐπὶ βιασμῷ οὐ μόνον ὁ βιάσας, ἀλλὰ καὶ ἡ βιασθεῖσα νὰ φονεύηται, ἐὰν ἡ πρᾶξις ἐγένετο τῇ θελήσει αὐτῆς. Τάξις τις νεανίδων, αἵτινες ἐν τοῖς συμποσίοις τῶν πλουσίων ἐσυνήθιζον νὰ ᾄδωσι καὶ νὰ παίζωσι, κατηργήθη διὰ νόμου.

Ὁ ποινικὸς νόμος τῆς ἐκκλησίας ἔλαβε τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἣν καὶ ὁ τῆς πολιτείας, τὸ πλεῖστον μέρος δὲ τῶν διατάξεών της ἀποβλέπει εἰς ἀμαρτίας καὶ ἀκολασίας τοῦ εἶδους τούτου. Ἡ παρὰ φύσιν ἀγάπη ἐτιμωρεῖτο μὲ ἰσόθιον ἀπόκλεισιν ἀπὸ τῆς μεταλήψεως, ὁμοία τιμωρία ἐπεβάλλετο εἰς τὰς μητέρας, αἵτινες ἐπέτρεπον αἱ κόραι των νὰ γίνωνται δημόσιαι, μέγα δὲ μέρος ἐλαφροτέρων πλημμελημάτων ἐτιμωρεῖτο αὐστηρῶς. Ἡ πρὸς τὸν ἀσκητισμὸν ὁρμὴ ἠῤῥξανε τὴν σπουδαιότητα τῆς τοιαύτης ἡθικῆς, ἡ δὲ φαντασία ἐμαγεύθη ταχέως ἀπὸ τὰς ἀγνάς καὶ εὐγενεῖς μορφὰς μαρτύρων γυναικῶν, αἵτινες χάριν τοῦ χριστιανισμοῦ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαρτυρίου των πολλάκις ἔδειξαν θυμὸν ἀνδρικόν, μετὰ τούτου δὲ συνέδεον συγχρόνως οὐχὶ σπανίως χαρακτῆρας τῆς εὐγενεστάτης γυναικείας αἰδημοσύνης. Ἡ ἱστορία δὲν ἔχει ἴσως νὰ παρουσιάσῃ κατανυκτικώτερον παράδειγμα φυσικῆς ἀγνότητος, ἢ ἐκεῖνο ὅπερ συνέβη κατὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τῆς ἁγίας Περπέτουας (*Perpetua*), ἥτις καταδικασθεῖσα νὰ ἔξεσχισθῇ ἀπὸ ἀγρίου ταύρου, ὅταν ἐρρίφθῃ ἡμιθανὴς χαμαὶ ἀπὸ τῶν κεράτων του, καὶ κατὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην στιγμὴν διατελοῦσα ἀπὸ τὸ κράτος τῆς παρθενικῆς αὐτῆς αἰδημοσύνης, ἔσπευσε νὰ συνάξῃ

τὴν ἐσθητά της, διαρρηχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ταύρου (1). Τότε ἐγεννήθησαν πολλὰ διηγήματα παρὰ τῷ λαῷ, ἅτινα οὐδεμίαν σημασίαν ἔχουσιν, εἶνε ὅμως κατὰ τοσοῦτον οὐσιώδη διὰ τὴν ἱστορίαν, καθόσον δεικνύουσι μετὰ πόσης ὀρμῆς ἐφέρετο ἐκεῖσε ἡ φαντασία τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην ὁ χριστιανισμὸς ἐθεωρεῖτο ὡς μέγιστος ἐχθρὸς τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἡδονῶν. Οἱ διεφθαρμένοι ἐθεωροῦντο ὡς ὑπὸ δαιμόνων κατειλημμένοι, πολλοὶ δὲ ἅγιοι προσεπάθουν νὰ ἀποτρέψωσιν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἁμαρτίας γυναικας δημοσίας ἐξ οὗ ἐγεννήθησαν διάφοροι παραδόσεις. Ὅτι τοῦτο πολλαῖς ἐπετύγχανεν, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι πολλαὶ ἅγιοι, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, ἡ Μαρία ἡ ἐξ Αἰγύπτου, ἡ Πελαγία, ἡ Θαῖς, ἡ Θεοδώρα καὶ ἄλλαι ἦσαν ἐξ αὐτῶν. Πολλὴν προσπάθειαν κατέβαλε πρὸς τοῦτο ὁ ἅγιος Βιτάλιος, διανυκτερεύων ἐν ἀγνότητι ἐν τοῖς χαμαιτυπείοις καὶ διδάσκων καὶ χρήματα δίδους ταῖς ἐν αὐτοῖς διαιτωμέναις, ἵνα ἀποτρέψῃ ἀπὸ τοῦ βίου ἐκείνου.

Ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ἦτο ἡ ἀξία τῶν ἀσκητῶν, οἵτινες ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους βαθεῖαν καὶ διαρκῆ πεποίθησιν περὶ τῆς μεγάλης σπουδαιότητος τῆς ἐγκρατείας, αὕτη ἀντισταθμίζεται ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τῆς ἐπιβλαβοῦς ἐπιρροῆς, ἣν οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐξήσκουν ἐπὶ τοῦ γάμου. Δύο ἢ τρεῖς ωραίας διηγήσεις περὶ τοῦ ἠθικοῦ τούτου ἐνστίκτου ἀπαντῶμεν ἀληθῶς εἰς τὰ βιβλία τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν γένει ἠθέλην εἶναι δύσκολον νὰ φαντασθῇ τίς τι κοινότερον καὶ ἀποτροπαιότερον τοῦ τρόπου, δι' οὗ οὗτοι ἐπραγματεύοντο τὸν γάμον. Ἡ συνουσία, ἣτις εἶχε τὸν εὐγενῆ σκοπὸν νὰ πληρώσῃ τὰ κενά, ἅτινα προξενεῖ ὁ θάνατος, καὶ ἣτις, καθὼς ἀπέδειξεν ὁ Λινναῖος, ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν, ἐθεωρεῖτο πάντοτε ὡς συνέπεια τοῦ κληρονομικοῦ ἁμαρτήματος τῶν πρώτων ἀνθρώπων, ὁ δὲ γάμος μόνον ὑπὸ τὴν ταπεινὴν αὐτοῦ μορφήν. Ἡ δι' αὐτοῦ διεγειρομένη τρυφερὰ ἀγάπη, αἱ ἐπακολουθοῦσαι ἅγιοι καὶ ωραῖαι οἰκογενειακαὶ ἀρεταὶ ἔμειναν σχεδὸν ἐκτὸς πάσης προσοχῆς. Σκοπὸς τῶν ἀσκητῶν ἦν νὰ διαφυλάξωσι τοὺς ἀνθρώπους ἐν παρθενίᾳ, ὁ δὲ γάμος ἐθεωρεῖτο κατὰ συνέπειαν ὡς ταπεινὴ τις κατάστασις. Ἀνεγνώριζον μὲν τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ ὡς μέσου πρὸς διατήρησιν τοῦ γένους καὶ προφύλαξιν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ ἄλλων κακῶν μεγαλειτέρων, οὐχ' ἦττον ἐθεώρουν αὐτὸν ὡς ταπεινωτικόν, ὃν ἔπρεπε νὰ ἀποφύγῃ πάντες, ὅσοι ἀπέ-

(1) Ἰσχυρὰ τοιούτων ἠθικῶν αἰσθημάτων ἀπαντῶμεν εἰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ θρησκείας. Ὁ νεώτερος Πλίνιος ἀναφέρει ἐν τινι τῶν ἐπιστολῶν του τὴν κατὰ διαταγὴν τοῦ Δομητιανοῦ ἐνεργηθεῖσαν τρομερὰν θανάτωσιν τῆς ἐστιᾶδος παρθένου Κορνηλίας. Κατηγορηθεῖσα ἀδίκως ἐπὶ αἰμομιξίᾳ κατεδικάσθη ἄνευ ἀπολογίας νὰ ταφῇ ζῶσα· ὅταν ἐρρίφθη εἰς τὸν τάφον, ἀνεσύρθη τὸ ἐνδύμᾳ της, θέλοντος δὲ τοῦ δημίου νὰ τὴν βοηθήσῃ εἰς τὸ νὰ διορθώσῃ αὐτὸ, ἐφοβήσεν καὶ ἀπέτρεψεν αὐτὸν μὴ δυναμένη οὐδὲ εἰς τὰς στιγμὰς τῆς ἀγωνίας τοῦ θανάτου νὰ μολύνῃ τὴν παρθενίαν της διὰ τῆς ἀφῆς ἀνιέρων χειρῶν. Ἐὰν ῥίψωμεν τὸ βλέμμα αἰῶνάς τινος ὀπίσω ἀπαντῶμεν παρ' Εὐριπίδῃ ὁμοίον παράδειγμα ὑψίστης παρθενικῆς ἀρετῆς, ὅποσον τὸ τῆς Περπέτουας. Ἡ Πολυξένη, ὅταν ἔπεσεν ὑπὸ τὸ ξίφος τοῦ δημίου, πρώτη τῆς μέρμενα ὑπῆρξε νὰ πέσῃ χωρὶς νὰ προσβληθῇ ἡ κοσμιότης.

« Ἡ δὲ καὶ θνήσκουσ' ὅμως
πολλὴν πρόνοιαν εἶχε εὐσχήμως πεσεῖν
κρύπτουσ' ἔκ κτύπτειν θυμᾶτ' ἀρσένων χερσῶν. »

Εὐριπ. Ἐκ 566—568.

βλεπον προς την ἀληθὴ ἀγιότητα. Κατὰ ἁγ. Γερώνυμον σκοπὸς τοῦ ἀγίου εἶνε νὰ κατακόψῃ τὸ δάσος τοῦ γάμου διὰ τοῦ πελέκεως τῆς παρθενίας, ἐὰν δὲ ἐπὶ τὸν γάμον, τοῦτο ἔπραττε, διότι αὐτὸς παράγει παρθένους. Καὶ μετὰ τὸν γάμον, ἐγίνοντο ἀσκηταί· ἅμα θρησκευτικὸς ὑπερβολικὸς ζήλος κατελάμβανε τὸν ἄνδρα ἢ τὴν γυναῖκα, καθίστατο ἀδύνατος ἢ ἐξακολούθησις εὐτυχοῦς τινος συζυγικοῦ συνδέσμου, διότι ὁ ζηλωτὴς ἀπεσύρετο εἰς τὴν ἔρημον, ἢ ἔζη μὲν ἐν συζυγίᾳ ἀλλ' ἐναντίον τῆς φύσεως τοῦ πράγματος ἀπέφευγε πᾶσαν ἐπαφὴν συζυγικὴν. Παραδείγματα τοιαῦτα ὑπάρχουσι πλεῖστα. Ὁ ἅγιος Νεῖλος εἶχεν ἤδη δύο τέκνα, ὅταν κατελήφθη ὑπὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος ἀσκητικοῦ ζήλου καὶ παρεκάλεσε τὴν γυναῖκά του νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ διαζύγιον, ὁ δὲ ἁγ. Ἀμμων ἐχαίρετῃ τὴν νύμφην του τὴν ἐσπέραν τοῦ γάμου μὲ διδασκαλίαν τινὰ περὶ τῶν κακῶν τοῦ γάμου, κατὰ συνέπειαν δὲ διεζεύχθησαν ἀμέσως. Ἡ ἁγ. Μελανία ἐχωρίσθη ἀπὸ κοιῆς καὶ τραπέζης· ὁ δὲ ἁγ. Ἀβραάμ. ἔφυγεν ἀπὸ τοῦ νυμφικοῦ κοιτῶνος τὴν ἐσπέραν τοῦ γάμου. Ὁ ἐκ Νύσσης ἁγ. Γρηγόριος εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ ᾔνε νυμφευμένος, γράψας δὲ ἐνθουσιώδη πανηγυρικὸν περὶ τῆς παρθενίας, παρεπονεῖτο λυπηρῶς ὅτι τὸ στάδιον τοῦτο ἀπωλέσθη δι' αὐτὸν ἐς αἰεὶ, παρέβαλλε δὲ ἑαυτὸν πρὸς βοῦν, ὅστις ἀροτριᾷ ἀγρόν, οὗ τὸν καρπὸν οὐδέποτε θέλει γευθῆ, ἢ πρὸς διψῶντα, ὅστις ἔχει αἰεὶ ὑπὸ τὰ βλέμματα ποταμὸν, ἀφ' οὗ δὲν δύναται νὰ πῖν, κλ. ἔπειτα δὲ ἐκτίθησι διὰ λέξεων κατανυκτικῶν τὰς συμφορὰς τοῦ ἐγγάμου βίου. Εἰκονικοὶ γάμοι, ἐν οἷς συνεφώνουν ἀμφοτέρω τὰ μέρη νὰ ἀπέχωσι τῆς κοιῆς δὲν ᾔσαν σπάνιοι· π. χ. ἀναφέρομεν τὸν αὐτοκράτορα Ἐρρίκον τὸν δεύτερον, Ἐδουάρδον τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἀλφόνσον δεύτερον τῆς Ἰσπανίας. Ὁ ἐκ Tours Γρηγόριος ἀναφέρει ὅτι πλούσιός τις *Injuriosus* καλούμενος ἔζησεν ἐν παρθενίᾳ μετὰ τῆς συζύγου του, ὅταν δὲ ἐκεῖνη ἀπέθανε καὶ ἐτέθη εἰς τὸν τάφον ἀνεφώνησεν ἐκεῖνος « Σὲ εὐχαριστῶ, θεέ μου, ὅτι δύναμαι ν' ἀποδώσω εἰς τὴν ἀγάπην σου ἀβλαβῆ τὸν θησαυρόν, ὃν παρέλαβον παρὰ σοῦ ». Ἐκεῖνη δὲ, καίτοι νεκρά, ἐμειδίασε καὶ εἶπε· « διατὶ ὁμιλεῖς, ἐνῶ δὲν ἐρωτήθης; Βραδύτερον ἀπέθανε καὶ ἐκεῖνος, ὁ δὲ τάφος του ἔκειτο εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τοῦ κοιμητηρίου, ἵνα καταδειχθῇ ὅμως ἡ ἀγνότης των, ἐγένετο θαῦμα, ὅταν δὲ ὁ λαὸς ἦλθεν ἐκεῖσε, εὔρε τοὺς τάφους ἡνωμένους.